ΕΤΟΣ Α΄. Ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τῇ 17 Δεκεμβρίου 1911 ΑΡΙΘ. 51

ΠΟΙΜΗΝ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΚΡΗΤΗι ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΔΑΠΑΝΗι ΤΩΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΥΡΙΑΚΗι ΠΡΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ

(Α΄. 1—25)

Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ Δαβίδ, Υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ· Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ· Ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν Φαρὲς καὶ τὸν Ζαρὰ ἐκ τῆς Θάμαρ· Φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐσρώμ· Ἐσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀράμ· Ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμιναδάβ· Ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ναασσών· Ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Σαλμών· Σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Βοὸζ ἐκ τῆς Ραχάβ· Βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὠβὴδ ἐκ τῆς Ρούθ· Ὠβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεσσαί· Ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν Δαβὶδ τὸν βασιλέα· Δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν Σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ Οὐρίου· Σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ροβοάμ· Ροβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιά· Ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀσά· Ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσαφάτ· Ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωράμ· Ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ὀζίαν· Ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωάθαμ· Ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἄχαζ· Ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐζεκίαν· Ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν Μανασσῆ· Μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀμών· Ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσίαν· Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς

αὐτοῦ ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος Ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν Σαλαθιήλ· Σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν Ζοροβάβελ· Ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀβιούδ· Ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιακείμ· Ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀζώρ· Ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν Σαδώκ· Σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἀχείμ· Ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλιούδ· Ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἐλεάζαρ· Ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν Ματθάν· Ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ· Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα Μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ΙΗΣΟΥΣ, ὁ λεγόμενος Χριστός. Πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ δέκα τέσσαρες· καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δέκα τέσσαρες· καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δέκα τέσσαρες. Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς Μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ Ἄγγελος Κυρίου κατ᾽ ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαβίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου. Τέξεται δὲ Υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. (Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ Προφήτου, λέγοντος· Ἰδοὺ ἡ Παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται Υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ᾽ ἡμῶν ὁ Θεός). Διεγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ Ἄγγελος Κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν Υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΝ.

Τὴν κατ᾽ ἄνθρωπον καταγωγήν, τὴν κατὰ σάρκα γενεαλογίαν τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος ἡμῶν, ἐξιστορεῖ τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί. Καὶ τοῦτο ἐκ φιλοστόργου μητρικῆς προνοίας τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δῆλα δὴ μετ᾽ ὀλίγας ἡμέρας σύμπας ὁ Χριστιανικὸς κόσμος μετὰ ψυχικῆς χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως πανηγυρίζει τὴν μεγάλην καὶ κοσμοσωτήριον ἑορτὴν τῆς Γεννήσεως τοῦ Θείου Λυτρωτοῦ θέλουσα ν᾽ αὐξήσῃ τὴν δικαίαν ἄλλως χαρὰν ταύτην, θέλουσα νὰ ἐνισχύσῃ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν, θέλουσα νά γεννήσῃ εἰς τοὺς Χριστιανοὺς

αἰσθήματα ἐγκαυχήσεως διὰ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ταύτην, σοφῶς διέταξε ν᾿ ἀναγινώσκεται σήμερον τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς Κύριος ἡμῶν εἶναι ὁ ἀληθὴς Θεός, εἶνε ὁ ἀληθὴς Σωτήρ, εἶνε ὁ ἀληθὴς Μεσσίας, τὸν ὁποῖον πρὸ αἰώνων προκατήγγειλαν οἱ ἅγιοι Προφῆται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὁδηγηθέντες. Καὶ δὲν εἶνε, ἀγαπητοί, μικρὰ καὶ ἀσήμαντος ἡ χαρά, δὲν εἶνε ἀνόητος καὶ παράλογος ἡ καύχησις, δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητος ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἔχει τὸ μέγα εὐτύχημα ν᾿ ἀνήκῃ καὶ νὰ ἀκολουθῇ τοιοῦτον Ἀρχηγὸν καὶ Διδάσκαλον, παντοδύναμον, πανάγαθον, πάνσοφον, πανυπερτέλειον Θεόν. Καὶ δὲν εἶνε ἀσήμαντος ἡ τιμὴ νὰ ἐπονομάζεταί τις μὲ τὸ πάντιμον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ! Ἀλλὰ δὲν εἶνε μικρὰ καὶ ἀναξία λόγου καὶ ἡ ἱερὰ ὑποχρέωσις, τὴν ὁποίαν συνεπάγονται ὅλα ταῦτα.

Ὁ ἅγιος Θεός, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγάπῃ ηὐδόκησε ν᾿ ἀποστείλῃ τὸν Μονογενῆ του Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὸν κόσμον, νὰ λάβῃ σάρκα ὁ ἄσαρκος τῆς ἁγίας Παρθένου, νὰ γείνῃ ἄνθρωπος, τέλειος Θεὸς ὢν νὰ διδάξῃ, νὰ θαυματουργήσῃ, νὰ σταυρωθῇ, ν᾿ ἀναστῇ ἐκ νεκρῶν, πρὸς ποῖον σκοπόν; διὰ νὰ σώσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τὴν προπατορικὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ διανοίξῃ τοὺς ψυχικοὺς ἡμῶν ὀφθαλμοὺς τυφλωμένους ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ ἐπαναφέρῃ ἡμᾶς εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ἀποπλανηθέντας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ εὐθύνῃ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν στρεβλωθέντας ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, διὰ νὰ συμφιλιώσῃ ἡμᾶς μετὰ τοῦ ἁγίου Θεοῦ, διὰ ν᾿ ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς θείας ὀργῆς, διὰ νὰ ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς «ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα» (Γαλ. Γ΄. 13). Καὶ ποῖος ἐξ ἡμῶν εἶνε τόσῳ σκληροκάρδιος, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ τὴν μεγάλην ταύτην καὶ ἄπειρον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς; Καὶ ποῖος ἐξ ἡμῶν εἶνε τόσῳ ἀναίσθητος, ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνεται ψυχικὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν διὰ τὴν θείαν ταύτην ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ δικαίαν ὑπερηφάνειαν διὰ ταύτην; Ἀλλὰ καὶ ποῖος εἶνε τόσῳ ἄδικος, ὥστε νὰ μὴ ἀνομολογῇ καὶ τὴν ἱερὰν ὑποχρέωσιν, τὴν ὁποίαν πᾶς Χριστιανὸς ἀναλαμβάνει καὶ ἔχει ἀπέναντι τοῦ ἀπείρου Θεοῦ; «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; (Ψαλμ. ΡΙΕ΄.), ψάλλει ὁ προφήτης καὶ βασιλεὺς Δαβίδ, ἀναλογιζόμενος τὰς ἀπείρους εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν ἐκ τούτων ἐπιβαλλομένην ἱερὰν τῆς ἀνταποδόσεως ὑποχρέωσιν. Ταπεινοῦται ὁ Ὕψιστος Θεός, λαμβάνει μορφὴν δούλου ὁ ἐπουράνιος βασιλεύς, ὑπακούει μέχρι θανάτου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς θείας αὐτοῦ ἀποστολῆς ὁ αἰώνιος ἄρχων καὶ ἐξουσιαστής. Καὶ ταῦτα πάντα διὰ τὸν ἄνθρωπον, διὰ τὴν σωτηρίαν του. Καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὁ πεπερασμένος, ὑψοῦται, ἐγείρει τὸ μικρὸν καὶ ἀφανὲς ἀνάστημά του μέχρι τοῦ ἀπείρου Θεοῦ, καὶ θέλει ν᾿ ἀναμετρήσῃ τὴν μωρὰν σοφίαν του, τὴν ἀσθενῆ δύναμίν του πρὸς τὴν πανσοφίαν ἐκείνου, πρὸς τὴν παντοδυναμίαν ἐκείνου, καὶ θέλει ἐκεῖνος ὁ δοῦλος νὰ γείνῃ βασιλεύς, νὰ γίνεται τὸ ταπεινὸν θέλημά του καὶ νὰ περιφρονῆται τὸ θεῖον θέλημα, καὶ παρακούει εἰς αὐτὸ καὶ ἀντιτάσσεται εἰς τὸν θεῖον Νόμον! Καὶ σαρκοῦται ὁ ἄσαρκος Θεὸς διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀντιτάσσεται ὁ ἄνθρω-

πος καὶ ἀντιπράττει διὰ τὴν σωτηρίαν του! Καὶ ζητεῖ ἀπέναντι τῆς μεγάλης ταύτης ἀγάπης, ἀπέναντι τῶν ἀπείρων αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου θυσιῶν, τί; ἀγάπην εἰς αὐτόν, ὑπακοὴν εἰς τὸ ἅγιόν του θέλημα. Καὶ δίδει ὁ ἄνθρωπος ἀντὶ ἀγάπης μῖσος καὶ ἔχθραν, ἀντὶ ὑπακοῆς καὶ ἀφοσιώσεως, παρακοὴν καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὸ θεῖον θέλημα, λησμονῶν τελείως τὰς θείας εὐεργεσίας, καταπατῶν ἀφόβως τὰς ἱερὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ ἡ ἀπόλυτος δικαιοσύνη ἐπιβάλλουν. Καὶ ὕστερον ἀπὸ ὅλα αὐτὰ περιμένομεν σωτηρίαν, περιμένομεν τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος! Ἀπατώμεθα. Θὰ φέρῃ τοὺς σωτηρίους καρπούς της ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Κυρίου, ἐὰν συντελέσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἤτοι ἐὰν ζῶμεν κατὰ τὸ πρότυπον, τὸ ὁποῖον μᾶς παρουσιάζει τὸ σημερινὸν Εὐαγγέλιον, τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον Ἰωσὴφ τὸν Μνήστορα.

Ὁ δίκαιος Ἰωσήφ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶχε μνηστευθῇ τὴν ἁγίαν Παρθένον, «πρὶν ἢ δὲ συνελθεῖν αὐτοὺς εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου». Ὁ μνήστωρ Ἰωσὴφ ἐν τελείᾳ ἀγνοίᾳ τοῦ ὑπερφυοῦς μυστηρίου διατελῶν, φυσικὸν ἦτο νὰ συλλάβῃ ὑπονοίας κατὰ τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ δικαιώματος, τὸ ὁποῖον ἔδιδεν ὁ Νόμος, νὰ καταγγείλῃ τὸ συμβὰν καὶ νὰ ζητήσῃ τὴν τιμωρίαν τῆς ἐνόχου. Ἀλλὰ δὲν τὸ ἔκαμε. Ἐσκέφθη ὅτι ἡ μνηστή του, πτωχὴ καὶ ταπεινὴ κόρη, θὰ «ἐπαραδειγματίζετο», καὶ τοῦτο δὲν τὸ ἐπεθύμει. Διὰ τί ἆρά γε; Διότι μᾶς λέγει τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον ἦτο δίκαιος «δίκαιος ὤν». Ἰδού, ἀδελφοί, παράδειγμα ἄξιον μιμήσεως. Καὶ ἡμεῖς, ἐὰν ἤμεθα δίκαιοι, ἐνάρετοι, τουτέστιν, ὑπήκοοι εἰς τὸ θεῖον θέλημα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν τῷ θείῳ Νόμῳ, εὐγνώμονες πρὸς τὸν Μέγαν Θεὸν ἡμῶν διὰ τὰς καθημερινὰς καὶ ἀπείρους πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσίας του, ἀγαπῶντες αὐτὸν καὶ τὴν ἀγάπην ἡμῶν ἐκδηλοῦντες ἐν τῇ τηρήσει τῶν θείων ἐντολῶν, καὶ ἡμεῖς ἐὰν -λέγομεν- ἤμεθα δίκαιοι, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ δικαίου Ἰωσήφ, ἀποφεύγοντες πᾶν διάβημα, πᾶσαν πρᾶξιν, πάντα λόγον ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ ζημιώσῃ εἴτε ἠθικῶς εἴτε ὑλικῶς τὸν πλησίον μας, θὰ συντελέσωμεν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ὑψηλοῦ, τοῦ θείου, τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, ὅπως ὁ μνήστωρ Ἰωσήφ, χρησιμεύσας φύλαξ τῆς Παρθένου· θὰ βοηθήσωμεν τὸ ἱερὸν ἔργον τῆς ἀνθρωπίνης σωτηρίας, καὶ θ' ἀπολαύσωμεν τοὺς σωτηρίους καρποὺς αὐτοῦ, καθὼς ἀπήλαυσεν ὁ δίκαιος Ἰωσὴφ τοὺς καρποὺς τῆς ἁγιότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ἀξιωθεὶς νὰ ἴδῃ τὸν ἄγγελον τοῦ Κυρίου ἐξηγήσαντα εἰς αὐτὸν τὸ ὑπερφυὲς μυστήριον τῆς ἐκ Παρθένου γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. Καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, διὰ τῆς ἀπροφασίστου ῥυθμίσεως τοῦ βίου ἡμῶν πρὸς τὸν θεῖον Νόμον, διὰ τῆς τυφλῆς ὑπακοῆς ἡμῶν εἰς τὸ θέλημα τοῦ ἁγίου Θεοῦ «τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον» (Ῥωμ. ΙΒ΄. 2), θὰ τύχωμεν τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἄλλως, ἐὰν περιμένωμεν τὴν ἀπόλαυσιν τόσῳ τῶν ἐπιγείων ὅσῳ καὶ τῶν ἐπουρανίων ἀγαθῶν, μόνον ἐκ τῆς θείας χάριτος, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔφερεν ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος, μάτην περιμένομεν, μάτην ἐλπίζομεν, πρόσωπον Θεοῦ δὲν θὰ ἀξιωθῶμεν νὰ ἴδωμεν, εὐτυχίαν δὲ θὰ ἀπολαύσωμεν, μακαριότητα αἰώνιον δὲν θὰ κληρονομήσωμεν.

Ἀδελφοί. Ἡ γέννησις τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὁποίαν προεορτάζομεν, ἂς πληρώση τὴν καρδίαν μας ἀπὸ εὐγνωμοσύνην εἰς τὸν ἅγιον Θεόν, διότι καὶ τὸν κεκλεισμένον ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας οὐρανὸν μᾶς ἤνοιξε, καὶ τὸν εὐθὺν δρόμον, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ μᾶς ὁδηγήση ἀσφαλῶς εἰς αὐτόν, μᾶς ἔδειξε. Μὴ θέλωμεν ἡμεῖς τὰ πλάσματα νὰ ματαιώσωμεν τὸ ἔργον τοῦ Πλάστου, τὴν σωτηρίαν μας. Ἂς ὑποβοηθήσωμεν αὐτὸ διὰ τοῦ χριστιανικοῦ μας βίου, διὰ τῆς ὑπακοῆς μας εἰς τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ζήσωμεν εὐτυχεῖς ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ μακάριοι ἐν τῇ μελλούσῃ.

ΑΙ ΕΝΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

ΠΕΜΠΤΗ ΕΝΤΟΛΗ

ΣΤ΄.

«Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου».

Ὁ λόγος ἡμῶν σήμερον ἔσται περὶ τοῦ καθήκοντος, τὸ ὁποῖον ἔχουσιν οἱ γονεῖς, ἵνα παιδαγωγῶσι τὰ τέκνα αὐτῶν κατὰ Χριστόν. Τὸ λίαν ἐπίπονον καὶ δυσχερὲς τοῦτο ἔργον κατορθοῦται διὰ τῆς διδασκαλίας, τῆς τιμωρίας, καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος τῶν γονέων. Ἐξετάσωμεν ἓν ἕκαστον τούτων.

Ἡ μόνη συμβουλή, τὴν ὁποίαν οἱ σημερινοὶ γονεῖς δίδουσιν εἰς τὰ ἑαυτῶν τέκνα, ὅπως ἐξεγείρωσι τὸν ζῆλον αὐτῶν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, εἶναι ἡ ἑξῆς: ὁ δεῖνα κατήγετο ἀπὸ οἰκογένειαν ταπεινὴν καὶ ἄσημον· ἀλλ᾽ ἐσπούδασεν, ἔγινεν ἐπιστήμων, ἡ δὲ ἐπιστήμη ἀνύψωσε τοῦτον εἰς τὰ ὕψη τῶν οἰκογενειῶν τῆς πρώτης τάξεως, καὶ εἰς τὰ ὕπατα τῆς πολιτείας ἀξιώματα. Ἐθησαύρισεν ὅσα ἤθελε πλούτη, συνεζεύχθη γυναῖκα πλουσίαν, ᾠκοδόμησε μέγαρα καὶ ἔγεινε φοβερὸς καὶ σεβαστὸς εἰς πάντας. Περὶ δὲ τοῦ οὐρανοῦ; Οὐδεμίαν ποιοῦνται μνείαν οἱ σημερινοὶ Χριστιανοὶ γονεῖς, οὐδένα ποιοῦνται λόγον. Ἐὰν δέ τις τολμήσῃ νὰ ἐκστομίσῃ τοιαύτην λέξιν, ὁ τοιοῦτος θεωρεῖται ὀπισθοδρομικός, προκαλεῖ τὸν γέλωτα καὶ καταδικάζεται εἰς τὴν κοινὴν περιφρόνησιν. Οἱ λόγοι οὗτοι εἶναι λόγοι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Ἐπαναλαμβάνομεν δὲ τούτους ἐνταῦθα, διότι ὅσα συνέβαινον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου τότε, αὐτὰ ταῦτα συμβαίνουσι καὶ σήμερον. Τὴν ἰδίαν γλῶσσαν λαλοῦσι καὶ σήμερον οἱ γονεῖς καὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων πρὸς τὰ ἑαυτῶν τέκνα. Περὶ οὐρανοῦ, περὶ ζωῆς αἰωνίου, οὐδένα καὶ οὗτοι ποιοῦνται λόγον.

Ἀλλ᾽ ὦ Χριστιανοὶ γονεῖς! Τὰ τέκνα ὑμῶν δὲν ἀρκεῖ νὰ γίνωσιν ἁπλῶς ἄνθρωποι, εἶναι ἀνάγκη νὰ διαπλασθῶσι καὶ χριστιανικῶς, πρέπει νὰ γίνωσι καὶ Χριστιανοί. Ὀφείλετε λοιπὸν οἱ γονεῖς νὰ γνωρίσητε εἰς

τὰ τέκνα ὑμῶν λίαν ἐνωρὶς τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Τὸν Θεόν, ὅστις εἶναι ὁ πατήρ, ὁ παντοκράτωρ, ὁ δημιουργὸς τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου κόσμου, ὁ προνοῶν περὶ πάντων καὶ διακυβερνῶν τὰ πάντα, καὶ ὅστις ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως. Ταὐτοχρόνως δὲ ὀφείλετε νὰ γνωρίσητε εἰς τὰ ὑμέτερα τέκνα καὶ τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον, τὸν Θεάνθρωπον, ὅστις ἐθεμελίωσε τὴν Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας πρέπει νὰ ἦναί τις μέλος διὰ νὰ σωθῇ, καὶ ὅστις καθώρισε νόμους, τοὺς ὁποίους ὀφείλομεν νὰ τηρῶμεν, συνέστησε Μυστήρια, τῶν ὁποίων ὀφείλομεν νὰ μετέχωμεν, καὶ ὑπηγόρευσε πλήρη καὶ τελειότατον κώδηκα θρησκευτικῶν καθηκόντων, τῶν ὁποίων ἡ παράβασις εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται... Ἰδού, πατέρες καὶ μητέρες τί πρέπει νὰ μάθωσι τὰ τέκνα ὑμῶν εὐθὺς ἀπὸ τῆς νεαρᾶς αὐτῶν ἡλικίας καὶ ἀπὸ τοῦ στόματος ὑμῶν τῶν ἰδίων, διότι ἡ διδασκαλία τῶν γονέων εἶναι ἐκείνη ἥτις ῥιζοῦται ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν τέκνων καὶ μένει ἑδραία ἐσαεὶ καὶ ἀκλόνητος. «Ἦν ἐκ παιδός, λέγει ὁ Μέγας Βασίλειος, ἔλαβον ἔννοιαν » περὶ Θεοῦ παρὰ τῆς μακαρίας μητρός μου, ταύτην αὐξηθεῖσαν ἔσχον » ἐν ἐμαυτῷ· οὐ γὰρ ἄλλα ἐξ ἄλλων μετέβαλον ἐν τῇ τοῦ λόγου συμπλη- » ρώσει, ἀλλὰ τὰς παραδοθείσας μοι παρ᾽ αὐτῆς ἀρχὰς ἐτελείωσα». Οἱ γονεῖς λοιπὸν πρῶτοι ὀφείλετε νὰ μορφώσητε τὴν διάνοιαν, τὴν συνείδησιν, τὴν θέλησιν τῶν ἰδίων ὑμῶν τέκνων μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ᾽ ἣν θὰ παραδώσητε καὶ θὰ ἐμπιστευθῆτε ταῦτα εἰς τὰ Σχολεῖα.

Ἀλλὰ προσέξατε, ὦ γονεῖς! Ἡ στιγμὴ τῆς ἀποστολῆς τῶν τέκνων εἰς τὸ σχολεῖον, εἶναι στιγμὴ σοβαρά. Ἀπαιτεῖται σκέψις οὐχὶ ἡ τυχοῦσα καὶ προσοχὴ μεγάλη. Τὰ τέκνα τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν δέον νὰ φοιτῶσιν εἰς σχολεῖα ὀρθόδοξα καὶ εἰς διδασκάλους ὀρθοδόξους, διότι ποῖον τὸ ὄφελος ἐὰν παραλάβῃς ὕστερον ταῦτα ἐκ τῶν σχολείων σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας, ἀλλὰ χωρὶς θρησκείαν; Ποῖον τὸ ὄφελος ἐὰν παραλάβῃς τὸ τέκνον σου ἐκ τοῦ σχολείου ψυχρὸν περὶ τὴν πίστιν καὶ ἀδιάφορον, ἐστερημένον ζήλου ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως τῶν πατέρων αὐτοῦ, ἐστερημένον μορφώσεως Ἑλληνικῆς, καὶ ἀκόμη καὶ... πατριωτισμοῦ; Καὶ ἐν τούτοις ὑπάρχουσι σήμερον γονεῖς Ὀρθόδοξοι τὴν πίστιν καὶ Ἕλληνες τὸν ἐθνισμὸν ἐπὶ τοσοῦτον τυφλώττοντες, ὥστε νὰ κινῶσι πάντα λίθον καὶ τὰ πάντα νὰ θυσιάζωσιν, ὅπως εἰσαγάγωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα εἰς σχολεῖα ἑτεροδόξων, εἰς σχολεῖα προσηλυτιστῶν, εἰς τὰ ὁποῖα βλασφημεῖται καθ᾽ ἑκάστην ἡ ἁγία καὶ ἀμώμητος ἡμῶν πίστις, καὶ ἀγενῶς καὶ ἀνάνδρως ἐξυβρίζεται ἡ ἡμετέρα Πατρὶς καὶ τὸ Ἔθνος! Καίτοι δὲ οἱ τοιοῦτοι γονεῖς μανθάνουσι ταῦτα πάντα καὶ πληροφοροῦνται ἐπακριβῶς παρὰ τῶν ἰδίων τέκνων, ἐν τούτοις ἐπιμένουσι νὰ ἀποστέλλωσι ταῦτα εἰς τὰ εἰρημένα σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πλεῖστον ὀφείλεται ἡ σήμερον παρατηρουμένη ἀσέβεια καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν καρδιῶν καὶ τῶν συνειδήσεων. Ποίαν ἆρά γε ἀπολογίαν οἱ γονεῖς οὗτοι θὰ δώσωσιν εἰς τὸν Θεὸν ἐν ἡμέρᾳ Κρίσεως, διὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἰδίων τέκνων, ἧς αὐτοὶ κυρίως εἶναι οἱ πρωτουργοί;

Ἀλλ᾽ ἔλθωμεν εἰς τὸ δεύτερον καθῆκον τῶν γονέων. Οἱ γονεῖς ὀφείλουσι νὰ τιμωρῶσι τὰ ἴδια τέκνα, ὁσάκις τὸ παράπτωμα αὐτῶν ἀπαιτεῖ

τὴν τιμωρίαν πρὸς διόρθωσιν. Τὸ καθῆκον τοῦτο εἶναι βεβαίως σκληρόν, ἀλλ᾿ ἐν τούτοις εἶναι καθῆκον. Εἰς τοὺς γονεῖς ἐπ᾿ οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται νὰ παραμελῶσι τὸ καθῆκον τοῦτο, διότι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μεγάλην ἀναλαμβάνουσιν εὐθύνην ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καταστρέφουσι καὶ τὸ μέλλον τῶν ἑαυτῶν τέκνων. Ἀκούσατε τὶ ἐντέλλεται αὐτὸς ὁ Θεός. «*Μὴ » ἀπόσχει νήπιον παιδεύειν, ὅτι ἐὰν πατάξῃς αὐτὸ ῥάβδῳ, οὐ μὴ ἀπο- » θανεῖται σὺ μὲν γὰρ πατάξεις αὐτὸ ῥάβδῳ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ » θανάτου ῥύσῃ*». «*Τέκνα σοι ἐστί; παίδευσον αὐτά, καὶ κάμψον ἐκ νεό- » τητος τὸν τράχηλον αὐτῶν*» «*θυγατέρες σοι εἰσί; πρόσεχε τῷ σώματι » αὐτῶν, καὶ μὴ ἱλαρώσεις πρὸς αὐτὰς τὸ πρόσωπόν σου*». «*Ἵππος » ἀδάμαστος ἀποβαίνει σκληρός, καὶ υἱὸς ἀνειμένος ἐκβαίνει προώλης— » Κάμψον τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ θλάσον τὰς πλευρὰς αὐτοῦ, ἕως ἐστι » νήπιος, μήποτε σκληρυνθεὶς ἀπειθήσει σοι καὶ συνοδυνηθῇς καὶ γομ- » φιάσῃς τοὺς ὀδόντας σου*». «*Ὅς φείδεται τῆς βακτηρίας, μισεῖ τὸν » υἱὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀγαπῶν, ἐπιμελῶς παιδεύει*». «*Τιθήνησον τέκνον καὶ » ἐκθαμβήσει σε, σύμπαιξον αὐτῷ καὶ λυπήσει σε*». Ἔχουσι λοιπὸν οἱ γονεῖς καθῆκον νὰ τιμωρῶσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα πρὸς σωφρονισμὸν καὶ διαπαιδαγώγησιν αὐτῶν.

Ἀλλ᾿ ἤδη γεννᾶται τὸ ζήτημα· ***πότε*** καὶ ***τίνι τρόπῳ*** δέον νὰ τιμωρῇ τις τὸ ἑαυτοῦ τέκνον. Τὸ ***πότε*** κατεδείξαμεν ἀνωτέρω εἰπόντες ὅτι λίαν ἐνωρὶς δέον νὰ ἀρχίσῃ ἡ τιμωρία τῶν ἀξίων τοιαύτης, ***ἐκ νεότητος αὐτῶν, ἕως ἐστὶ νήπιος***. Τὰ δένδρα ἐφ᾿ ὅσον ἀκόμη εἶναι δενδρύλια ἐπιδέχονται διόρθωσιν, ὅταν ὅμως ἀναπτυχθῶσιν εἰς δένδρα τέλεια, τότε οὐδεμία τέχνη ἰσχύει πλέον νὰ ἀναδείξῃ αὐτὰ εὐθέα καὶ κανονικά. Ὁ γνωστὸς ἐκεῖνος φιλόσοφος Διογένης ἔλεγεν ὅτι ἡ ἀγωγὴ τῶν νέων ὁμοιάζει τοῖς τῶν *κεραμέων πλάσμασιν*· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι ἁπαλὸν μὲν τὸν πηλὸν ὄντα ὅπῃ θέλουσι σχηματίζουσι καὶ ῥυθμίζουσιν, ὀπτηθέντα δὲ οὐκέτι δύνανται πλάσσειν, οὕτω καὶ τοὺς νέους μὴ διὰ πόνων παιδευθέντας, τελείους γενομένους, ἀμεταπλάστους γίγνεσθαι. «Ἐξ ἀρχῆς, συνιστᾷ » καὶ ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐξ ἀρχῆς, ὅταν ἀκόμη ἦναι νέος καὶ εὐήνιος » ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ διαπαιδαγωγεῖται· τὰς ἀκάνθας πρέπει νὰ ἐκτέ- » μνωμεν ὅταν ἡ ἡλικία ἦναι ἁπαλωτέρα». Τὰ αὐτὰ διδάσκει καὶ ἡ θεία βίβλος τοῦ Ἰώβ. «Ἐάν τις, λέγει, δὲν τιμωρῇ τὸ τέκνόν του κατὰ τὴν » τρυφερὰν αὐτοῦ ἡλικίαν, τὰ ἐλαττώματα καὶ αἱ κακίαι αὐτοῦ εἰσδύου- » σιν ἐντὸς τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων αὐτοῦ καὶ κατέρχονται καὶ εἰς αὐτὸν » τὸν τάφον μαζὶ μὲ αὐτό».

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ δέον νὰ τιμωρῶνται; Δύο ὑπάρχουσι τρόποι, ὁ τῆς αὐστηρότητος καὶ ὁ τῆς ἐπιεικείας. Ἀλλ᾿ ἡ αὐστηρότης δέον νὰ ἦναι μεμετρημένη, λελογισμένη, δὲν πρέπει νὰ ἦναι ὑπερβολική, διότι τότε φέρει ἀποτελέσματα ἀντίθετα ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἐπιδιώκομεν. Τὸ σκληρῶς καὶ ἀμειλίκτως τιμωρούμενον τέκνον, τὸ σπαράσσον ὑπὸ τὴν μάστιγα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καταντᾷ εἰς ἀπόγνωσιν καὶ ἀντὶ νὰ φιλοτιμηθῇ ὅπως διορθώσῃ τὸν βίον καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ γίνεται χειρότερον. Διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος συμβουλεύει. «*Οἱ πατέρες μὴ » παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾿ ἐκτρέφετε ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ » Κυρίου*».

῞Οπως δὲ ἡ ὑπερβολικὴ καὶ παράλογος αὐστηρότης καταστρέφει τὰ πάντα, οὕτω καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἐπιείκεια καὶ συγκατάβασις οὐδὲν διαφυλάττει, οὐδὲν διασώζει ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδός. Παρατηρήσατε τὸν Ἠλεί. Οὗτος ἦν ἱερεὺς εὐσεβέστατος, ἐνάρετος καὶ ἄμεμπτος ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου. Εἶχεν ὅμως τὴν ἀδυναμίαν, ἣν ἔχουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν γονέων, νὰ παραβλέπῃ καὶ συγχωρῇ εὐκόλως τὰς ἀταξίας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, Ὀφνεὶ καὶ Φινεέ. Ἡ ἀτιμωρησία αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον ἀπεθράσυνε τούτους, ὥστε κατήντησαν νὰ γίνωσιν ἀσεβέστατοι καὶ κακοῦργοι. Ὁ Ἠλεὶ δὲν ἐτιμώρει αὐτοὺς ὅταν ἐμάνθανε τὰς βδελυρὰς τούτων πράξεις, ἀλλ᾿ ἠρκεῖτο μόνον νὰ συμβουλεύῃ αὐτοὺς λέγων· *«Μὴ τέκνα, μὴ κάμνετε τοιαύτας » πράξεις, διότι δὲν εἶνε καλὰ πράγματα ὅσα ἐγὼ ἀκούω δι᾿ ὑμᾶς»*. Τί δὲ συνέβη; «Ἐπειδή, λέγει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἐπειδὴ δὲν ἐπέδειξεν ἀπέ» ναντι τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὅλην τὴν ἀπαιτουμένην αὐστηρότητα, διὰ τοῦτο » καὶ αὐτὸς ἀπωλέσθη μαζὶ μὲ ἐκείνους· διότι ἔπρεπε καὶ φοβερισμοὺς » νὰ προσθέσῃ εἰς τὰς συμβουλάς, καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῶν » ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ νὰ μαστιγώσῃ αὐτούς.» Ὀφείλουσι λοιπὸν οἱ γονεῖς νὰ παιδαγωγῶσι καὶ σωφρονίζωσι τὰ ἑαυτῶν τέκνα διὰ τῆς τιμωρίας καὶ τῆς συγκαταβάσεως, μιμούμενοι τοὺς ἰατρούς, οἵτινες ἀναλόγως τῆς ἀσθενείας μεταχειρίζονται δραστικὰ ἢ ἤπια φάρμακα. Καὶ ἡ τιμωρία πρέπει νὰ ἦναι ἐπιεικὴς καὶ ἡ ἐπιείκεια αὐστηρὰ καὶ ἀξιοπρεπής.

Ἀλλ᾿ ἐξετάσωμεν νῦν καὶ τὸ τρίτον καθῆκον τῶν γονέων, τὸ ὁποῖον εἶναι, νὰ δίδωσι πρῶτοι αὐτοί, πάντοτε καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ ***τὸ καλὸν παράδειγμα***. Ἀρχαῖός τις φιλόσοφος εἶπε· Τὸ διδάσκειν τοὺς ἄλλους διὰ τῶν διδασκαλιῶν, παραινέσεων, συμβουλῶν καὶ νουθεσιῶν, τοῦτο εἶναι δρόμος μακρός. Ὁ σύντομος δρόμος εἶναι τὸ καλὸν παράδειγμα. Καὶ οἱ γονεῖς τὸν δρόμον τοῦτον, τὸν σύντομον καὶ ἐπιβλητικόν, ὀφείλουσι νὰ βαδίζωσι πρὸς διαμόρφωσιν τῶν ἰδίων τέκνων. Εἶναι δὲ μεγάλη ἡ ἰσχὺς τοῦ καλοῦ παραδείγματος εἴτε καὶ τοῦ κακοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ Πλάτων ὁ φιλόσοφος ἔλεγεν· «Ὅπου ἀναισχυντοῦσι γέροντες, ἐνταῦθα ἀνάγκη καὶ νέους ἀναισχυντοτάτους εἶναι»· Ὁ δὲ Πλούταρχος ἀποφαίνεται· «Πρὸ πάντων δεῖ τοὺς πατέρας μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ πάντα ἃ δεῖ πράττειν, ***ἐναργὲς ἑαυτοὺς παράδειγμα*** τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτων βίον ὥσπερ κάτοπτρον ἀποβλέποντες ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων». Ἀντὶ λοιπὸν νὰ συμβουλεύητε ἁπλῶς, ὦ γονεῖς, τὰ τέκνα ὑμῶν νὰ ἦναι εὐσεβῆ καὶ ἐνάρετα, τὸ ἀποτελεσματικώτερον εἶναι ὑμεῖς πρῶτοι νὰ δίδητε τὸ παράδειγμα τῆς εὐσεβείας καὶ τῶν ἐναρέτων πράξεων.

Πατέρες καὶ Μητέρες, ἀνατρέφετε, «***ἐκτρέφετε τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου***». Ἡ κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγώγησις καὶ ἀνατροφὴ τῶν ὑμετέρων τέκνων πρέπει νὰ ἦναι ἡ καθημερινὴ μελέτη ὑμῶν καὶ φροντίς. Πρὸ πάντων δὲ παιδαγωγήσατε τὰ ὑμέτερα τέκνα διὰ τοῦ καλοῦ ὑμῶν παραδείγματος, ὅπως δυνηθῆτε κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην στιγμήν, καθ᾿ ἣν θὰ παραδίδετε τὴν ὑμετέραν ψυχὴν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ζῶντος Θεοῦ, νὰ εἴπητε μὲ καθαρὰ καὶ ἀψευδῆ χείλη δεικνύοντες τὰ τέκνα ὑμῶν. «***Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, οὐδένα ἐξ αὐτῶν ἀπώλεσα***». ***Γένοιτο.***